

12.3.2024

Eduskunta
Suuri valiokunta**Asia: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029****Ympäristöministeriön kirjallinen asiantuntijalausunto**

Ympäristöministeriö tukee valtioneuvoston selvityksessä E 58/2023 vp esitettyä kantaa ja korostaa etenkin seuraavaa:

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että unionissa jatketaan johdonmukaisesti ilmastomuutoksen vastaisia ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavia politiikkatoimia huomioiden kestävä kehityksen periaatteet. Samalla on huomioitava näiden toimien vaikutukset Euroopan talouden kestävyydelle ja kilpailukyvyille. EU:n 2040 –ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. 2040-ilmastotavoitteen saavuttamisen keinojen pääpainon tulee olla päästövähennyksissä. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että kiertotalouden edistäminen on Suomen pääprioriteeteissa ja että sisämarkkinoiden ja teollisuuspolitiikan vahvistamisessa korostetaan resurssitehokkuutta, kiertotalouden ratkaisuja ja hiilineutraalien materiaalien kehittämistä. Ympäristöministeriö on myös korostanut tarvetta integroida kiertotalouden ratkaisut nykyisiin ilmastotavoitteisiin ja EU:n 2040 -ilmastotavoitteisiin.

Ympäristöministeriö katsoo, että myös tulevalla lainsäädäntökaudella tulee painottaa vihreää ja puhdasta siirtymää EU:n talouden perustana. EU:n tulee panostaa sellaisiin teknologioihin, investointeihin ja ohjauskeinoihin, jotka vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä, edistävät kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuutta ja kasvattavat talouden perustana olevaa luontopääomaa sekä turvaavat hyvinvointia, huoltovarmuutta ja eurooppalaisten yhteiskuntien kriisinkestokykyä.

EU:n vihreän kehityksen ohjelman puitteissa nykyisen komission toimikaudella on uudistettu merkittävä osa ympäristö- ja ilmastoalan lainsäädäntöä ja annettu myös uutta sääntelyä näillä aloilla. Tulevan komission toimikaudella on tärkeää panostaa annetun sääntelyn toimeenpanoon.

EU:n 2040 -ilmastotavoite

Ympäristöministeriön ennakkovaikuttamisen ytimessä 2024-2029 on vaikuttaminen EU:n 2040 -ilmastotavoitetta toimeenpaneviin lainsäädäntöehdotuksiin. Eurooppalaisen ilmastolain mukaan komission tulee antaa lainsäädäntöehdotus EU:n vuoden 2040 -ilmastotavoitteen asettamiseksi puolen vuoden sisällä siitä, kun Pariisin ilmastositoumuksen mukainen ensimmäinen maailmanlaajuinen tilannekatsaus on pidetty joulukuussa 2023. Ehdotusta EU:n ilmastolain muuttamiseksi odotetaan seuraavalta komissiolta.

Euroopan komissio julkaisi 6.2.2024 EU:n 2040 -ilmastotavoitetta koskevan kattavan tiedonannon sekä teollisen hiilenhallinnan tiedonannon. Tiedonannot avaavat polkuja uusille puhtaille ratkaisuille ja hiilensidonnan kehittämiseksi. Suomelle on tärkeää huomioida puhtaiden ratkaisujen

teknologianeutraalius ja kustannustehokkuus sekä teknisen hiilensidonnan kehittäminen. 2040-ilmastotavoitteen toimeenpanossa pääpaino on päästövähennyksissä ja sen tulee Suomen kannan mukaan jättää jäsenmaille riittävästi liikkumatilaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

EU:n 2040 -ilmastotavoitetta koskevassa tiedonannossaan komissio tarkastelee kolmea skenaariota ja tavoitetta vuodelle 2040. Tiedonannossa suositellaan EU:lle 90 prosentin nettopäästövähennystä vuodelle 2040 verrattuna vuoden 1990 tasoon, sisältäen päästöt ja poistumat. Tiedonannon käsittely neuvostossa on alkanut ja siitä on valmisteilla E-kirje. Ennakoidaan, että Eurooppa-neuvosto mahdollisesti linjaisi 2040-ilmastotavoitteesta Euroopan parlamentin vaalien ja uuden komission aloitettua. Tässä vaiheessa on kuitenkin epäselvää, miten ja milloin EU:n 2040 ilmastotavoitteesta päätetään.

Suomen ennakkokannat EU:n 2040 -tavoitteen asettamisesta linjattiin E-kirjelmällä E 49/2023 vp, joka annettiin eduskunnalle 20.11.2023. Suomen pääviestinä on, että tavoitteen tason tulee olla linjassa EU:n ilmastoneutraalisuustavoitteen 2050 kanssa sekä linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa, ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Suomi katsoo, että 2040-ilmastotavoitteen pääpainon tulee olla päästövähennyksissä ja päästökaupan kehittämisessä ja vahvistamisessa. Suomi suhtautuu varauksellisesti taakanjakoasetuksen jatkamiseen nyky muodossa. Suomi suhtautuu avoimesti LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen maankäyttösektoriksi (nk. AFOLU) samalla varmistaen, ettei maankäyttösektoriin kohdistu suhteettoman suurta painetta. Puhtaiden innovaatioiden roolia tulisi korostaa päästöjen vähentämisessä, mm. luomalla kannustimia teknisille nieluille. Toimien kustannustehokkuus ja ilmastoneutraalisuus on tärkeää.

Suomi on vaikuttanut ennalta aktiivisesti ilmastotavoitteen asettamiseen, mukaan lukien ympäristö- ja ilmastoministeri Mykkäsen tapaamiset komission ilmastopääosaston pääjohtajan, energiakomissaarin, ilmastokomissaarin, komission suomalaisten virkahenkilöiden, komissaari Urpilaisen sekä EU:n vihreän kehityksen ohjelman koordinaatiokomissaarin kanssa sekä keskustelut muiden jäsenvaltioiden ministereiden kanssa; pääministeri Orpon tapaaminen komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin kanssa sekä keskustelut Ruotsin pääministerin kanssa; Suomen pysyvän edustuston EU:ssa pysyvän edustajan sijaisen tapaamiset komission ilmastopääosaston johtajien kanssa; sekä ympäristöministeriön kansliapäällikön ja usean ministeriön virkahenkilöiden tapaaminen komission ilmastopääosaston pääjohtajan kanssa. Lisäksi Suomen pysyvä edustusto EU:ssa on tavannut komission ilmastopääosaston ja maatalouspääosaston virkahenkilöitä ja ministeriöiden ja edustuston asiantuntijoilla on säännöllistä yhteydenpitoa komission virkahenkilöiden sekä muiden jäsenvaltioiden kanssa.

Lisäksi Suomi toimii ilmastoasioissa osana samanmielisten ilmastotoimiin määrätietoisesti suhtautuvien jäsenvaltioiden ryhmää. Tähän kuuluvat mm. Ruotsi, Tanska, Hollanti, Ranska, Belgia, Saksa, Itävalta ja Luxembourg.

Suomen non-paper koskien 2040-ilmastotavoitetta toimitettiin EU-maissa toimiviin Suomen edustustoihin ja komission keskeisille virkahenkilöille sekä Euroopan parlamentin keskeisille MEP:eille loka-marraskuussa 2023. Samanmielisten maiden ympäristöministereiden yhteiskirje kunnianhimoisesta 2040-ilmastotavoitteesta toimitettiin komissiolle 25.1.2024.

Kiertotalous

Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan tulevan komission työssä on tärkeä painottaa kiertotaloutta edistävien aloitteiden toimeenpanoa. Ympäristöministeriö pitää myös tärkeänä, että komissio arvioisi kokonaisvaltaisesti kiertotalouspolitiikan tähänastisia tuloksia ja vaikutuksia. Arviointi auttaa selvittämään, ovatko asetetut tavoitteet saavutettavissa ja miten toimenpiteet vaikuttavat talouteen, ympäristöön ja yhteiskuntaan. Arvioinnin avulla olisi mahdollisuus suunnitella tulevia politiikkatoimia perustuen faktoihin ja tuloksiin sekä tehdä korjaavia toimenpiteitä.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä eurooppalaisten kiertotalous- ja uusioraaka-ainemarkkinoiden syntymistä Euroopan sisämarkkinoilla. Korostamme, että markkinoiden vauhdittamiseksi tarvitaan enemmän kannusteita, koheesiorahaston ja jäsenmaiden tukea sekä toimia erityisesti kiertotalouden ”ylävirtaan” kuten kiertotalouden mukaiseen tuotesuunnitteluun ja investointeihin.

EU:n neuvoston tämänhetkinen puheenjohtajamaa Belgia haluaa vaikuttaa tulevan komission työohjelmaan sekä käydä poliittisen keskustelun seuraavista askelista ja tuoda keskusteluun kestävän luonnonvarojen hallinnan ja kiertotalouspolitiikan. Ympäristöministeriö on osallistuneet aktiivisesti Belgian käynnistämään keskusteluun seuraavista avauksista kiertotalouden saralla. Ympäristöministeriö on myös tuonut keskusteluun suomalaista mallia, jossa asetetaan kansallisesti tavoitteita ja skenaarioihin nojaten etsitään yhteistyössä keskeisten toimijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa vaikuttavimpia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhtenä toimenä tavoitteiden saavuttamiseksi on aloitettu laaja vapaaehtoinen sitoumusprosessi valtion, kuntien, alueiden, yritysten ja toimialojen kesken.

Ympäristöministeriön asiantuntijat osallistuvat aktiivisesti Belgian käynnistämään keskusteluun ja yhteistyöhön. Lisäksi sekä ympäristö- ja ilmastoministeri Mykkänen, kansliapäällikkö että kiertotalousteemasta vastaavat virkamiehet ovat keskustelleet komission kanssa meneillään olevien aloitteiden lisäksi kiertotalouden seuraavista painopisteistä. Teemaan liittyen ministeri Mykkänen tapasi lokakuussa 2023 Belgian ympäristöministerin ja marraskuussa 2023 ympäristökomissaari Sinkeviciuksen sekä komission varapuheenjohtaja Sefcovicin. Virkahenkilöt ovat säännöllisesti yhteydessä komission ympäristöpääosaston kiertotalousyksikön sekä muiden jäsenvaltioiden asiantuntijoihin.

Luonnon monimuotoisuus

Ympäristöministeriö korostaa, että EU:ssa on jatkettava johdonmukaisesti myös luonnon monimuotoisuutta vahvistavia politiikkatoimia. Ympäristöministeriö pitää välttämättömänä luonnon tilaa parantavien toimien vahvistamista luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon tilan heikkenevän kehityssuunnan kääntämiseksi. Ympäristöministeriö on korostanut, että ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet tunnistetaan ja ne ratkaistaan yhdessä.

Tulevan komission jatkotyön kannalta mahdollisesti harkittavia painopisteitä ovat riittävän rahoituksen turvaaminen kaikilla politiikkasektoreilla ja do no significant harm -periaatteen noudattaminen sekä uusien luontopolitiikan keinojen kehittäminen.